

Stichting Verfilming Japanse Burgerkampen

1942-45

Het jaar 2602

Inleiding bij de filmpremière op 11 januari 2009

Jan van der Dussen,
Voorzitter

Op deze 'Indische Middag' wordt de première vertoond van de film *Het Jaar 2602* van filmproducent Holland Harbour, met André van der Hout en Linda Lyklema als regisseurs, die is gemaakt in samenwerking met de Stichting Verfilming Japanse Burgerkampen 1942-45.

De film gaat over een bewogen periode uit onze geschiedenis, een periode die het leven van de betrokkenen heeft getekend. Maar het is ook een periode die de gemiddelde Nederlander weinig aanspreekt, gedomineerd als zij is door het dramatisch verlopen proces dat de afsluiting vormde van de koloniale tijd van Nederlands-Indië. Aan dat proces wil men kennelijk niet graag herinnerd worden.

Voor de betrokkenen ligt dat echter anders. De herinneringen aan de verschrikkingen van de Japanse interneringskampen, de hierop volgende bersiap-tijd en de repatriëring hebben zij de rest van hun leven met zich gedragen, zonder hiervoor veel belangstelling of begrip te ondervinden.

Het gebrek aan belangstelling voor deze periode wordt bevestigd door de geringe en gebrekkige aandacht die de van overheidswege vastgestelde historische canon eraan besteedt. Zij komt ter sprake in twee van de vijftig zogeheten 'vensters' van de Nederlandse geschiedenis. Onder het hoofd *Indonesië 1945-1949. Een kolonie vecht zich vrij* wordt de volgende informatie gegeven¹ :

"Toen kwam in 1942 de Japanse aanval op Nederlands-Indië. (...) 8 maart 1942 gaf Nederlands-Indië zich over. De soldaten werden gevangengezet en de meeste Nederlanders moesten naar kampen. De mannen moesten voor de Japanners werken."

"De meeste Nederlanders moesten naar kampen", dat is dus de informatie die in de historische canon wordt gegeven over de verschrikkingen van de jappenkampen, die vele tienduizenden vrouwen en kinderen drie jaar lang hebben moeten doorstaan. "De mannen moesten voor de Japanners werken", dat is dus de wijze waarop wordt gerefereerd naar de slavenarbeid aan de Birma spoorweg, de Pakan Baroe spoorlijn en de mijnen in Japan, die zoveel slachtoffers hebben geëist.

In het venster *De tweede wereldoorlog 1940-1945. Nederland bezet en bevrijd* staat onder het hoofd 'Eindelijk kwam de bevrijding' alleen te lezen dat Japan zich op 15 augustus 1945 overgaf.

Dat er in Nederlands-Indië op 15 augustus 1945 van een bevrijding geen sprake was, dat in de erop volgende chaotische bersiap-tijd de Nederlanders voor hun lijfsbehoud nog maandenlang in de kampen moesten verblijven, om uiteindelijk door het Britse leger te worden bevrijd, ook dit verdient geen plaats in de historische canon.

De film die u straks zult zien doet wél recht aan de geschiedenis. Hij confronteert u met het verleden zoals dat zich werkelijk heeft afgespeeld. Ten aanzien van de vormgeving is na rijp beraad gekozen voor een documentaire waarin de *oral history* centraal staat. Het is een vorm van geschiedschrijving die 2400 jaar geleden al door de Griekse historicus Herodotus in praktijk werd gebracht, maar door de moderne media nieuwe mogelijkheden heeft gekregen.

Sprekend over deze film mag de rol die Willeke van Ammelrooy hierbij heeft gespeeld niet ontbreken. Zij is er vanaf het begin nauw bij betrokken geweest. Hoewel zij geen Indische achtergrond heeft merkt zij in een vraaggesprek met de *Avrobode* in 2001 op: “Er zijn zoveel films gemaakt over de Tweede Wereldoorlog, maar wat er in de Jappenkampen gebeurde, is nog steeds onderbelicht, terwijl er toch heel veel Nederlanders zaten.”

Willeke speelde een sleutelrol bij onze eerste subsidieaanvragen, eerst via haar Stichting De Vlinder en daarna als adviseur bij de in september 2006 opgerichte Stichting Verfilming Japanse Burgerkampen 1942-45. Haar deskundige en enthousiaste inzet hebben wij buitengewoon gewaardeerd en we hebben er veel profijt van gehad.

Een subsidie van de Stichting Het Gebaar maakte het ons mogelijk de film samen met filmproducent Holland Harbour te realiseren. Wij zijn deze stichting erkentelijk voor deze cruciale steun.

Over de Japanse interneringskampen zijn veel publicaties verschenen, vooral in de vorm van op schrift gestelde herinneringen en dagboeken. Het betreft hier vooral de ervaringen van de generatie die de kampen als volwassene heeft meegemaakt. Deze generatie is voor het overgrote deel weggefallen. Wat overblijft, is de generatie van kinderen die in de kampen geïnterneerd is geweest, maar ook deze generatie is inmiddels op leeftijd geraakt. Ook de kinderen hebben de herinneringen aan hun ervaringen meer dan zestig jaar met zich gedragen. Deze herinneringen zijn uiteraard van een ander karakter dan die van de moeders, en het is opmerkelijk dat er de laatste jaren diverse boeken zijn verschenen waarin deze alsnog op schrift zijn gesteld. Met de auteurs van twee ervan zult u in de film kennismaken: Mieke Biessen-Dohmen en Ernest Hillen. In de film is het perspectief van het kind van toen het uitgangspunt. Aan de hand van persoonlijke ervaringen wordt zo op een unieke wijze vorm gegeven aan een collectieve herinnering.

De film is een eerste stap in een ruimer project dat ons voor ogen staat. Zo wordt de grote hoeveelheid over de interneringskampen verkregen informatie blijvend uitgewerkt in een professioneel op te zetten nieuwe website, terwijl de film omstreeks mei dit jaar in bioscopen zal worden vertoond, daarna ook op de televisie verschijnt, en ten slotte op een dvd zal worden uitgegeven.

ⁱ Geciteerd is de tekst bedoeld voor 'volwassenen'. Bij 'kinderen' staat het iets anders en wordt over 'burgerkampen' gesproken – maar de informatie daar is even onvolledig en misleidend als die uit de tekst voor volwassenen.